

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ
ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ & ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

*Η Αγροδιατροφική Παράδοση
ως Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά*

Δυνατότητες Αξιοποίησης της

*Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
(UNESCO 2003)*

Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς UNESCO, 2003

άυλα πολιτιστικά
αγαθά

N3028/2002 «για την προστασία των
Αρχαιοτήτων και της Πολιτιστικής
Κληρονομιάς»

“οι εκφράσεις, δραστηριότητες,
γνώσεις και πληροφορίες, όπως
μύθοι, έθιμα, προφορικές
παραδόσεις, χοροί, δρώμενα,
μουσική, τραγούδια, δεξιότητες ή
τεχνικές που αποτελούν
μαρτυρίες του παραδοσιακού
λαϊκού και λόγιου πολιτισμού”

μια διαφορετική αντίληψη
για την πολιτιστική
κληρονομιά με έμφαση

- στις κοινότητες φορέων της ΑΠΚ
- στον πολιτισμό της καθημερινότητας
- στη συνεχή επαναδημιουργία/
μετεξέλιξη των πολιτισμικών
εκφάνσεων ➡ ανανέωση των
ευρετηρίων ΑΠΚ

Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
UNESCO, 2003

Υλικά πολιτιστικά αγαθά -
Προστασία

Στοιχεία της Άυλης Πολιτιστικής
Κληρονομιάς –
Διαφύλαξη

Προστασία από:
Φθορά της φύσης
Φθορά του χρόνου
Ανθρώπινες επεμβάσεις
Φορέας Προστασίας:
Κρατικές ή Αυτοδιοικητικές δομές

Διαφύλαξη και όχι «πάγωμα»
Πλέγμα μέτρων κατάλληλο κατά
περίπτωση
Φορέας Προστασίας
Οι ίδιοι οι άνθρωποι →
Ενδυνάμωση των κοινοτήτων

Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς UNESCO, 2003

Προβλέπονται τρεις Κατάλογοι (lists):

- Αντιπροσωπευτικός Κατάλογος της ΑΠΚ της Ανθρωπότητας
- Κατάλογος Καλών Πρακτικών για την Προστασία της ΑΠΚ
- Κατάλογος της ΑΠΚ που χρειάζεται επείγουσα προστασία

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Intangible
Cultural
Heritage

Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς UNESCO, 2003

Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ της Ελλάδας
<http://ayla.culture.gr>

Εγγεγραμμένα Στοιχεία ΑΠΚ:

- Μεσογειακή Διατροφή
- Παραδοσιακή Ξυλοναυπηγική
- Καλλιέργεια Μαστίχας στη Χίο
- Τηνιακή Μαρμαροτεχνία
- Εθιμικό Δρώμενο των Μωμόερων στην περιοχή της Κοζάνης
- Ιερά Δάση της Ηπείρου (Ζαγόρι και Κόνιτσα)
- Τέχνη της Ξερολιθιάς
- Ψαλτική Τέχνη
- Θέατρο Σκιών (Καραγκιόζης)
- Ρεμπέτικο
- Τσακόνικος Χορός
- Ηπειρώτικο Πολυφωνικό Τραγούδι
- Πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου στο Συρράκο

Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
UNESCO, 2003

Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ

**Στοιχεία αγροδιατροφικής ΑΠΚ
που έχουν εγγραφεί ή
βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας:**

- Μεσογειακή Διατροφή
- Μαστίχα Χίου
- Αμπελοοινικές Παραδόσεις διαφόρων
Περιοχών Ελλαδικού Χώρου
- Εθνοβοτανικές Γνώσεις της Κρήτης
- Τυροκομικές Παραδόσεις

Στοιχεία αγροδιατροφικού πολιτισμού που έχουν εγγραφεί στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της ΑΠΚ της Ανθρωπότητας:

- Μεσογειακή Διατροφή, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Μαρόκο, Κύπρος, Κροατία, Πορτογαλία
- Irrigator's tribunals of the Spanish Mediterranean coast, Ισπανία
- French Gastronomic meal, Γαλλία
- Raach ceremony (για το καλαμπόκι), Βενεζουέλα
- Argan tree/ argan oil, Μαρόκο
- The traditional practice of cultivating head-trained bush vines (*vite ad alberello*), Ιταλία
- Shrimp fishing on horseback, Βέλγιο
- Maroon Heritage, Τζαμάικα
- Turkish Coffee, Τουρκία

Στοιχεία αγροδιατροφικού πολιτισμού που έχουν εγγραφεί στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της ΑΠΚ της Ανθρωπότητας:

- Μαστιχοκαλλιέργεια στη Χίο, Ελλάδα
- Beer culture, Βέλγιο
- Flatbread making and sharing culture:
Lavash, Katyrma, Jurka, Yufka, Αζερμπαϊτζάν,
Ιράν, Καζακστάν, Κιργιστάν και Τουρκία
- Oshi Palav, a traditional meal and its social
and cultural contexts in Tajikistan, Τατζικιστάν
- Palon culture and tradition, Ουζμπεκιστάν
- Arabic coffee, a symbol of generosity,
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα,
Σαουδική Αραβία, Ομάν και Κατάρ
- Oshituthi shomagongo, marula fruit festival,
Ναμίμπια

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Πίτες του Ελλαδικού Χώρου (ΔΝΠΑΑΠΚ)

- παρουσίαση της ελληνική πίτας ως χαρακτηριστικού στοιχείου των τοπικών διατροφικών συστημάτων του ελλαδικού χώρου (κείμενα και φωτογραφίες, ελληνικά/ αγγλικά)
- συνεργασία με πρόσωπα και φορείς από όλη την Ελλάδα

Περιεχόμενα της συλλογής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΠΙΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΙΤΑ.....	8	INTRODUCTION: PIES AND MEDITERRANEAN DIET.....	9
ΠΙΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΑΚΗ.....	14	PIES FROM THRACE.....	15
ΒΛΑΧΙΚΗ ΠΙΤΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	24	WESTERN MACEDONIA VLACH PIE.....	25
ΜΑΝΙΤΑΡΟΠΙΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ.....	32	MUSHROOM PIE FROM ZAGORI.....	33
ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΑΥΓΟΠΙΤΑ.....	38	CORFIOT EGG PIE.....	39
ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΜΙΑ ΠΙΤΑ! Ο ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΣ ΠΛΑΣΤΟΣ.....	44	ON THE OCCASION OF A PIE! THE THESSALIAN PLASTOS.....	45
ΧΟΡΤΟΠΙΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ.....	50	GREENS PIE FROM AITOLOAKARNANIA REGION.....	51
ΜΑΜΑΛΙΓΚΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΑΜΙΑ.....	56	MAMALIGKA FROM LAMIA.....	57
Η ΦΑΝΟΥΡΟΠΙΤΑ ΣΤΟ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙ.....	62	FANOUROPITA FROM GALAXIDI.....	63
ΜΠΟΥΜΠΑΡΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΟΥΝΤΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ.....	66	BUBARI AND MOUSIOUNTA FROM MEGARA.....	67
ΚΟΡΚΟΦΙΓΚΙ ΚΑΙ ΓΑΛΟΠΙΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ.....	74	KORKOFIGKI AND GALOPITA FROM THE PELOPONNESE.....	75
ΚΟΛΟΚΥΘΟΠΙΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ.....	80	PUMPKIN PIE FROM MESSINIA.....	81
ΧΟΡΤΟΠΙΤΑ ΜΕ ΧΟΡΤΑ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ.....	82	PIE WITH WILD MOUNTAIN GREENS FROM THE AEGEAN ISLANDS.....	83
ΟΙ ΠΙΤΕΣ ΣΤΙΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ.....	88	PIES FROM THE CYCLADIC ISLANDS.....	89
ΛΑΔΕΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΗΛΟ.....	100	LADENIA FROM MILOS ISLAND.....	101
ΟΙ ΠΙΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΙΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ.....	104	PIES IN THE CRETAN DIET.....	105

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Αγροδιατροφική ΑΠΚ:

- **Προϊόντα** στα οποία αποτυπώνονται οι ιδιαίτερες φυσικές και πολιτισμικές συνθήκες ενός τόπου, η εξέλιξη φυτογενετικού υλικού
- **Τοπικές γνώσεις:** μέθοδοι καλλιέργειας, γνώσεις για τη συλλογή/ παρασκευή/ συντήρηση και κατανάλωση της τροφής, τοπικές ποικιλίες και γνώση των ιδιαίτερων ιδιοτήτων τους, τοπικές τυροκομικές παραδόσεις, γνώσεις για την αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων (νερό, έδαφος κ.τλ.), εθιμικές πρακτικές και παραδόσεις που σχετίζονται με την καλλιέργεια και την κατανάλωση της τροφής

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

- **αισθήσεις/ αισθήματα και εμπειρίες** που συνδέονται με την απόλαυση της τροφής αλλά και τη γνωριμία με τη ζωντανή πολιτισμική κληρονομιά ενός τόπου που σχετίζεται με διάφορους τρόπους με τον αγροδιατροφικό τομέα (π.χ. ένα τοπικό πανηγύρι με τη συλλογική παρασκευή και κατανάλωση της τροφής, η συμμετοχή στις αγροτικές εργασίες)

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Στους στόχους μας για την ανάδειξη της ελληνικής αγροδιατροφικής παράδοσης περιλαμβάνονται:

- η ανάδειξη αγροτικών και διατροφικών προϊόντων ως άυλων πολιτιστικών αγαθών, π.χ. Μανούρι Βλάστης, ηπειρώτικη πίτα
- η προβολή των ελληνικών *terroir*

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

→ τα ελληνικά **terroir**:

(*terroir*: έννοια που πρωτοεμφανίστηκε στη Γαλλία/ αμπελοκαλλιέργεια και οινοποίηση)

- τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά ενός τόπου (έδαφος, γεωμορφολογικές και κλιματικές συνθήκες κ.ά.)
- τη συσσωρευμένη στο πέρασμα του χρόνου πολιτισμική εμπειρία των κοινοτήτων όσον αφορά στην καλλιέργεια, παραγωγή και κατανάλωση ενός τοπικού προϊόντος
- τη σύνθετη εμπειρία της απόλαυσης ενός τοπικού αγροδιατροφικού προϊόντος

Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Γυναίκες και Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Οι γυναίκες ήταν πάντοτε και είναι οι συνεπέστεροι φορείς των άυλων στοιχείων της κληρονομιάς.

Γύρω από τις διατροφικές παραδόσεις δημιουργούνται ταυτότητες και ετερότητες.

Προφορικές παραδόσεις ελάχιστα μελετημένες, ίσως διότι θεωρείται ότι ανήκουν στον χώρο του ιδιωτικού, αν και είναι καθοριστικές σε πολλές δημόσιες εκδηλώσεις.

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Αγροδιατροφική ΑΠΚ και αγροτικές κοινωνίες/ κοινότητες

- Ενίσχυση της συλλογικής μνήμης και αυτογνωσίας – ιδιαίτερα των νεότερων γενεών
- Διαφύλαξη χρήσιμων γνώσεων και πρακτικών που κινδυνεύουν να χαθούν
- Ανάδειξη μιας πλευράς των τοπικών ταυτοτήτων που συνήθως δεν περιλαμβάνεται στον «πολιτισμό»

Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς UNESCO, 2003

Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ της Ελλάδας

σε στάδιο επεξεργασίας:

- Αμπελοοινική Παράδοση της Αττικής (Μεσόγεια)
- Αμπελοοινική Παράδοση της Σαντορίνης
- Αμπελοοινική Παράδοση της Σάμου
- Αμπελοοινική Παράδοση του Μετσόβου
- Αμπελοοινική Παράδοση της Νεμέας
- Εθνοβοτανική Παράδοση της Κρήτης (Συλλογή βρώσιμων χόρτων και βοτάνων)
- Τυροκομική Παράδοση της Βλάστης Κοζάνης (Μανούρι)
- Μετακινούμενη Κτηνοτροφία στην Ελλάδα
- Κορινθιακή Σταφίδα –Αιγιάλεια
- Αερόφωνα του Αιγαίου
- Σφυριχτή Γλώσσα στα Αντιά Ευβοίας

Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς UNESCO, 2003

Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ της Ελλάδας

σε στάδιο επεξεργασίας:

- Ασημουργία των Ιωαννίνων
- Παραδοσιακή Κεραμική του Θραψανού Κρήτης
- Κρητικές Μαντινάδες
- Εθνικό Δρώμενο του Άι-Συμιού στο Μεσολόγγι
- το Ετήσιο Μνημόσυνο/Αντάμωμα των Τσακώνων που τελείται στην τσακωνική διάλεκτο
- Παραδοσιακή Σαπωνοποιία Πατούνη στην Κέρκυρα
- Υφαντική παράδοση Αστερουσίων Κρήτης

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Στόχοι και μέσα

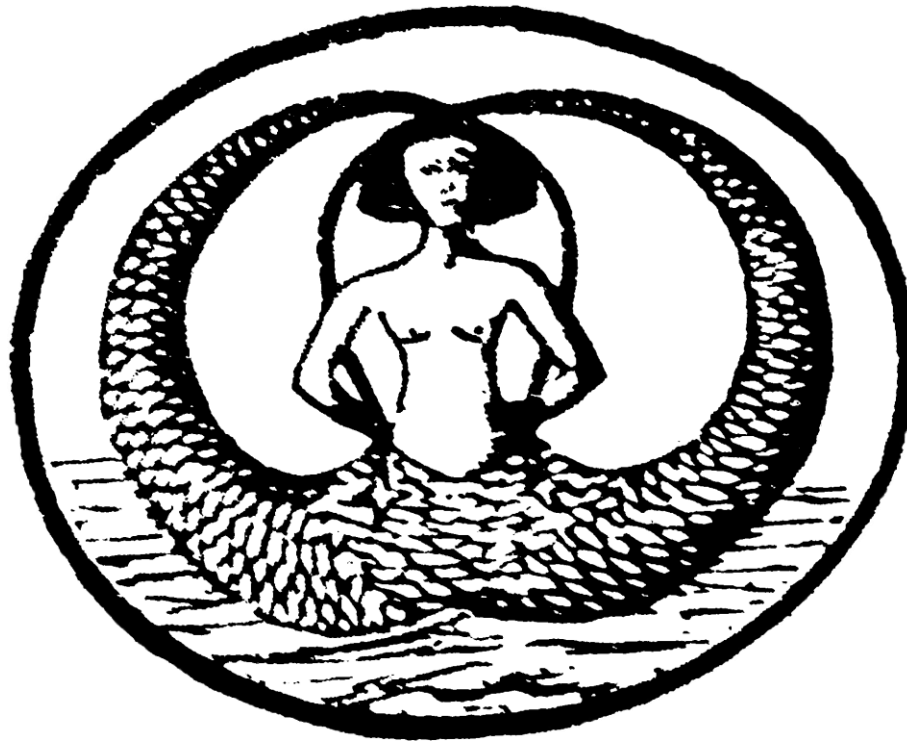
- Ανάδειξη του ρόλου των *γυναικών* σε όλα τα στάδια της παραγωγής αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, ενδυνάμωση των νέων αγροτισσών, ένταξη των γεροντότερων σε προγράμματα καταγραφής και τεκμηρίωσης της άυλης κληρονομιάς και της τοπικής γνώσης
- Ανάδειξη των αγροτικών προϊόντων όχι μόνο ως καταναλωτικών/εμπορεύσιμων αγαθών, αλλά ως μέρος ενός *ευρέος πλέγματος πολιτισμικών εμπειριών*, ενός συμβολικού κεφαλαίου που δημιουργεί ταυτότητες, συλλογικές φαντασίες και αφηγήσεις.
- Εμπλουτισμός *στρατηγικών και σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης των κοινωνιών της υπαίθρου* (πολιτισμικός τουρισμός, αγροτουρισμός κ.τλ.)

Αγροδιατροφικές Παραδόσεις & Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά Βήματα και αποτελέσματα

- **εγγραφή τοπικών αγροδιατροφικών** παραδόσεων στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας
- **ανάδειξη** της άυλης πολιτισμικής αξίας των προϊόντων **και της σχέσης τους** με την τοπική ταυτότητα σε ένα ευρύτερο, εγχώριο και διεθνές κοινό
- **αξιοποίηση** του διατροφικού πολιτισμικού πλούτου της περιοχής (π.χ. επισκέψιμοι αμπελώνες και οινοποιητικές μονάδες-δρόμοι κρασιού, τυροκομεία κτλ.) σε προγράμματα πολιτιστικού τουρισμού.

Ευχαριστούμε
για την παρουσία σας!

Σταυρούλα-Βίλλυ Φωτοπούλου

*Διευθύντρια Νεώτερου Πολιτιστικού
Αποθέματος & Άυλης Πολιτιστικής
Κληρονομιάς, ΥΠΠΟΑ*